

Čas přípravy
15 minut

Čas realizace
45 minut

Prostor
klubovna

Roční období
kdykoliv

Počet účastníků
1–6

Věková kategorie
12–14 let

ENKAUSTIKA

Obecný cíl: Rozvoj těchto kompetencí: komunikativní, pracovní, sociální a personální, k učení.

Konkrétní cíl: Poznat práci s voskem, pochopit míchání barev, samostatně vytvořit zářamovaný obraz, rozvíjení abstraktního vnímání.

Motivace: Našla jsem mazlavé pastelky, které jsem nikdy před tím neviděla. Malují nějak divně, ale nedá mi to, stále zkouším přijít na to, jak na ně. Nejde to. Pořád to nevypadá hezky. Vzdávám to. Zahazuji vytvořený obrázek přímo do ohně. Dívám se, jak plameny ohně pohlcují obrázek. Ale najednou vidím, jak se barvy rozlévají a jak jsou nádherně lesklé. A v tom mě to napadlo, zkusím rozežhát starou žehličku a malovat pomocí tepla.

Potřeby: Stará nenapařovací žehlička, přívod elektřiny, české voskovky, lesklý nesající papír, papírové utěrky, papír jako podložka, bezbarvý lak. V obchodě s výtvarnými potřebami lze koupit přímo enkaustickou žehličku, která je menší než ostatní, a k ní různé nástavce, se kterými lze dělat na obrázku jiné a jiné ornamenty.

K tomuto metodickému listu je pracovní list U5A, kam si děti vloží svůj výrobek.

Provedení: Pro mladší děti (6. třída) bude stačit pouze malovat žehličkou na různé velikosti papíru a seznamovat se s technikou, měnit barvy, míchat je a přicházet na to, jak se žehličkou zacházet. Starší děti (7. a 8. třída) si mohou vytvořit k hotovému dílu i rámeček, který bude např. z vlnitého papíru nebo z papíru barevně sladěného s barvou obrazu.

1. Na pracovní desku položíme igelit a několik vrstev rozložených novin. Na to položíme bílý papír, který by měl být alespoň dvakrát větší než zamýšlený formát našeho obrázku. Na to vše položíme enkaustický papír.

2. Vosk nanese na žehličku. Teplota žehličky nesmí být moc vysoká, ale ani ne moc nízká. Správnou teplotu poznáme tak, že nám vosk nestéká, ale dobře a lehce se roztírá. K regulaci teploty nám slouží termostat. Pokud již máme správnou teplotu, můžeme začít malovat. Různými tahy žehličkou docílíme pokaždé jiných tvarů na obrázku. S narůstajícími zkušenostmi se starší děti mohou pustit z abstraktních obrazců do malby krajinek.

3. Až budeme s hotovým obrazem spokojeni, necháme ho zaschnout a potom papírovou utěrkou vosk vyleštíme. Jako konečnou fázi můžou starší holky použít lak na vlasy a obrázek přelakovat. Do mokrého laku se dají vlepit různé ozdoby na příkrášlení nebo nasypat třpytky.

4. Na závěr vytváříme z vlnitého papíru rámeček tak, jak sami chceme velký a barevný.

Děti z 8. tříd mohou také zkusit použít jiný druh podkladu nejenom papír. Můžeme zvolit historické materiály jako třeba porcelán, dřevo. V době Velikonoc můžeme malovat také na vajíčka, kdy se voskovky rozežřejí např. v plechovém víčku a malujeme obyčejným špendlíkem se železnou hlavičkou tak, že jej namáčíme do vosku a vytváříme na vajíčku malé ornamenty. (Špendlík lze zapíchnout do staré tužky, aby se vše lépe drželo.)

Hotové obrázky můžete věnovat např. dětem do dětských domovů.

Tato aktivita přibližuje Ideály Pionýra: Poznání, Přátelství, Pomoc, Překonání.

Přístup k dětem se specifickými vzdělávacími potřebami:

U dětí hyperaktivních je potřeba více je hlídat (ať pracují samy s vedoucím nebo v dostatečném odstupu od ostatních, aby nemohly žehličkou nechtěně zranit ostatní). Úzkostnější děti je třeba povzbuzovat k odvaze, dopomoci návodem, kudy mají případně tah vést, nechat je vícrát techniku zkoušet. S více pokusy stoupá odvaha a redukuje se úzkost, dostavuje se radost a stoupá sebedůvěra.

Pozor na:

Rozežřátou žehličku!

Moje poznámky:

Něco z historie, zejména pro starší děti (8. třída).

U nás ještě stále poměrně neznámé a pro mnohé často obtížně vyslovitelné slovo enkaustika je odvozeno od starořeckého základu kaustikos, tedy schopný hořet, a jeho použití ve formulaci encaustic, by se dalo vyložit jako malovaný voskem – barevné pigmenty jsou do díla aplikovány teplem. Dokončená malba se s podkladem spojila horkým voskem – byla vpálena neboli enkaustována.

Zjednodušeně se pro tuto malířskou techniku používá vyjádření malba horkým voskem. Počátky enkaustiky sahají do doby 500 let př. n. l., kdy nanášení horkého barevného vosku zejména na dřevěný podklad využívali hlavně staří Řekové, Římané a Egypťané. Rozehřátý vosk se také používal k dobarvování mramoru a terakoty.

Prapůvod malby barevnými vosky lze hledat v praktickém využití směsi teplého vosku a pryskyřice, která se pro své dokonalé izolační a ochranné vlastnosti nanášela na boky člunů. Barevné pigmenty se začaly posléze přidávat při nátěrech vojenských lodí. V roce 1997 proběhla v Britském muzeu v Londýně výstava exponátů „starověkých tváří“, na níž byly zastoupeny i malby na dřevěných deskách nebo přímo na sarkofázích.

K jedné z nejzachovalejších sbírek maleb voskem patří bezesporu fajjúmské mumiové portréty z egyptské oázy ve Fajjúmu. Sbírkou čítá na 900 kusů. Část jich byla malována temperou, další voskem. Právě tempera byla pro svoji snadnou přípravu a rychlou aplikaci v minulosti silným konkurentem enkaustické malby.

Výhodou enkaustiky je možnost docílení „plastického“ efektu malby a dále pak její trvanlivost. Znovu oživit a rozšířit tuto techniku se podařilo na konci 20. století, a to díky uvedení nových výtvarných pomůcek v podobě různých elektricky vyhřívaných per, žehliček a plotýnek. Nepříliš nákladné vybavení umožňuje, abychom tuto tradiční techniku pojali nově, a její určitá jednoduchost ji tak přibližuje široké veřejnosti.

Ostatně když prezident USA Barack Obama poprvé zavítal do České republiky, obdaroval ho Václav Havel obrazem, který vytvořil španělský malíř José-María Cano. Podobiznu Baracka Obamy umělec zhotovil právě enkaustikou.

Dříve se voskem malovalo zejména na dřevěné desky, postupně také na napnuté plátno, často při výzdobách zdí freskami. Při práci na porézních materiálech je vždy potřeba povrch nejprve upravit – sjednotit, a to často napuštěním „základovou“ vrstvou nebarevného vosku. Na tu se pak dále nanáší samotná malba.

Po dokončení práce se celá malba znovu překryje poslední průhlednou vrstvou „ochranného“ vosku. Současné techniky využívají kromě těchto tradičních savých podkladů i hladké povrchy – sklo, keramiku a také speciální silné a hladké papíry různých barev. Pro první pokusy se osvědčily také staré křídové kalendáře, fotografické papíry nebo plakáty z kina.

Jeden obrázek si děti vlepí na svůj pracovní list.